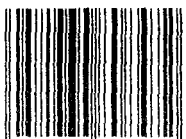

KGB ga Jagland dekknavnet «JURIJ»

■ ■ Statsminister Thorbjørn Jagland ble i 1970-årene gitt status som «fortrolig forbindelse» og gitt dekknavnet «Jurij» av den sovjetiske etterretningsorganisasjonen KGB.

■ ■ Jagland selv avviser bestemt at han gjorde noe ureglementert. – Det var Arbeiderpartiets politikk å informere best mulig om den politiske situasjonen i Norge, sier Jagland til de oppsiktsvekkende opplysningene.

Pinlig for Jagland

Hva galt har egentlig denne mannen gjort? Spørsmålet kom fra en dansk journalist som skulle forsøke å forklare sine lesere hvorfor statsminister Thorbjørn Jagland sliter i en bratt, politisk motbakke. Dette til tross for at Jagland er regjeringssjef i et land som sett med danske og andre utenlandske øyne flyter av melk og honning.

Skvikende vurderingsevne er åpenbart ett av svarene, noe Jagland selv indirekte bekreftet i går. Han opplyste da at statssekretær Sten Helland, som har vært statsministerens rådgiver og nærmeste medarbeider i fem år, nå er av. Den direkte foranledningen var oppslag i VG og Dagbladet, som kunne fortelle at Helland allerede har undertegnet kontrakt om overgang til et PR-selskap. Dette skulde gjøres hemmelig til etter valget etter avtale med statsministeren.

**VG
MENER**

«Håndteringen av Helland-saken styrker ikke tilliten til statsministerens skjønn.»

Vi er mildt sagt overrasket over at Jagland torde ta en slik sjanse og hemmeligholde et opplegg som hvis det lekket ut, ville skape ny, politisk røre. Sten Helland som statsministerens rådgiver burde ha skjønnet hvilket minnefelt han beveget seg ut i. Når han ikke gjorde det, burde i hvert fall statsministeren ha forklart ham det. I stedet måtte opposisjonspartienes ledere rykke ut og forklare at dette lett kunne vekke mistanke om en meget uheldig sammenblanding av kortene. Ikke minst fordi Sten Hellands nye arbeidsgiver driver en utstrakt lobbyvirksomhet overfor myndighetene.

Mye har gått galt for Jagland siden han flyttet inn i toppetasjen i Regjeringsbygningen i fjor

– Er det Geelmuyden.Kiese? Har dere ledig jobb etter 15. september...?

høst. Medarbeidere har gått, og medarbeidere er blitt sparket. VG kunne tidligere i sommer avsløre at det var store, interne samarbeidsproblemer ved Statsministerens kontor – ikke minst mellom embetsverk og politisk ledelse. Ifølge kritiske røster i regjeringsskorpellet har Jagland satt sammen en stab som er altfor lett politisk. Håndteringen av Helland-saken styrker

ikke tilliten til statsministerens skjønn.

Om knapt en måned får vi vite om Thorbjørn Jagland får fornyet sin kontrakt som statsminister. Han bør i tilfelle ta en grundig gjennomgang av sine medarbeider- og rådgiverstab. Det vil Jagland selv og landet han skal styre, tjene på.

Carl I. himmelen

Dagens meningsmålinger er helt utrolige. Carl I. Hagen finner seg på noe som nærmest må karakteriseres som en himmelsk ferd. Alle de andre partilederne må

Den enorme oppslutningen om Carl I. Hagen blant velgerne har fått mange til å gi seg i kast med analyser og forklaringer på Frp-suksessen. De fleste synes å mene at den først og fremst skyldes partiets innvandringsmotstand og økende nasjonalistiske holdninger blant nordmenn. Carl I. Hagens «ry» som en «lov og orden-mann» trekkes også frem, sammen med hans hardtslående kritikk av myndighetenes mangelfulle bevilgninger til eldre og syke.

Sannsynligvis er årsaken til suksessen ganske sammensatt. Det er neppe tvil om at partiets innvandringspolitikk har større støtte enn hva mange liker å innrømme ut blant velgerne. Man trenger ikke gå langt eller grave særlig dypt i den norske folkesjelen for å finne mye sympati for Frps innvandringsmotstand. At Ap etter hvert presenterer en like stram innvandringspolitikk, er det fa som har fått med seg. Det er heller ikke tvil om at Carl I. Hagen får betydelig uttelling på kravene om mer penger til helse- og eldrepolitikk og på kravet om mer midler for å sikre trygghet, ro og orden. I tider hvor nasjonens rikdom eksponeres som

fremstår mangelen på midler til basisoppgaver som helse og trygghet som aldeles meningsløs.

Klart budskap

Ingen er i stand til å presentere denne meningsløsheten så enkelt og forståelig som Carl I. Hagen. Her har han mesterlige evner. Han er misnøyens budbringer. Hittil har han maklet å la dette helt overskyggende sitt eget partis høyst forvirrende program.

Når Carl I. Hagen står i Folkets Hus i Trondheim og tordner mot statsministeren om at man her i landet tar bedre vare på forbyrterne enn på ørene, får han trampeklapp. Folket foran TV-skjermene nikker også samstemte, sannsynligvis. Det er slik kriminalpolitikken oppfattes blant folk flest. Når Carl I. Hagen rallerer med at statsminister Thorbjørn Jagland og finansminister Jens Stoltenberg er mer opptatt av å fylle opp pengebingen til sin egen alderdom enn å hjelpe dagens gamle og syke, føler også mange at det er slik det er.

Hagens budskap går rett i den norske folkesjelen. Endelig en politiker som skjønner hva folk er opptatt av, herer vi

svette av mer enn sommervarmen. Stortinget kan bli endevendt etter valget dersom dagens meningsmålinger holder seg til valgdagen.

ofte av Hagens raske økende velgerstare. Hagens motstandere fnysar og svarer med å kalle ham populist av verste sort. Sannsynligvis bidrar de bare til å gjøre vondt verre for seg selv og sine partier med en slik forenkling.

For det første: Populisme trenger ikke bare være negativt. Det betyr også at man er i stand til å fange opp hva som rører seg ute i befolkningen.

For det andre: Ved å fremstille Hagens politiske budskap som den reneste galenskap og en politikk for Stutum'er og bygdetullinger, rammer man ikke først og fremst Hagen, men hans velgere. Da blir kritikken mot Hagen som en bumerang. Spesielt når velgerne mener at det bare er Hagen som er opptatt av deres problemer.

Program uten verdi

Så kan det selvfølgelig sies at Hagen og Frps politikk ikke henger på greip. Man trenger bare gjøre, som Jagland gjorde under duellen i Trondheim, å lese fra Frps program for å få Hagen på gyngende grunn. Programmet er knapt verd papiret det er skrevet på. Det innrømmer da også Hagen selv når han blir presset. Da er plutselig ikke det vedtatte stortingsvalgprogrammet for perioden 1997-2001 noe man har tenkt å gjennomføre denne perioden, men kanskje om 12-15 år! Det går selvfølgelig

ikke an å forholde seg til slikt. Da blir det også vanskelig å feste lit til de mange andre loftene Frp-formannen slenger løst rundt seg med.

Men det tror jeg faktisk ikke velgerne er så veldig opptatt av. Svært mange av dagens Hagen-tilhengere har ikke særlig tillit hverken til Frps generelle politikk eller til Hagen som en mulig statsminister. Derimot har de stor tillit til Hagen som kritiker av alt som er galt og vondt her hjemme i vår egen verden. De vil stemme på Hagen for å straffe de andre politikerne – for å gi dem en vekker og en smekk over fingrene. På dem til å tenke litt nytt. At det kan ende med et politisk takras er en annen sak. Velgerne mener kanskje at det trengs, og politikerne skal jo tjene løst. Akkurat nå ser det ut som det føler seg best tjent med Hagen.

Arve Øverby

2. SIDE SAMARBEID

Mens Jagland og Hagen sluss sa fillene lyker, sanker PR-firmaet Geelmuyden.Kiese både Ap- og Frp-topper. Der i huset har de åpenbart ingen vanskeligheter med å samarbeide.

KGB ga ham dekknavnet

«JURIJ»

KGB ga i siste halvdel av 1970-årene Thorbjørn Jagland status som «fortrolig forbindelse» og dekknavnet «Jurij». Forbindelsen med KGB var te til Arne Treholt ble arrestert i 1984.

FIKK KGB-STATUS: Thorbjørn Jagland ble av KGB i siste halvdel av 1970-årene gitt statu

Dette har VG fått bekreftet fra flere forskjellige kilder. Vi avdekker omstendigheter rundt KGBs offensiv overfor norsk venstreside i 1970- og 80-årene i et samarbeid med «Brennpunkt», NRK1.

VG har ingen opplysninger som tyder på at vår nåværende statsministers kontakt med KGB innebar noe kriminelt.

Jagland søkte råd hos og rapporterte om sin KGB-kontakt til daværende seksjonssjef i Forsvarets etterretningstjeneste, Trond Johansen, som Jagland satt sammen med i Arbeiderpartiets utenrikspolitiske utvalg.

Overvåkingspolitiet observerte at Thorbjørn Jagland, i likhet med en rekke andre mennesker på venstresiden, hadde møter med KGB-offiserer. I POT var og er man irritert over at de som hadde kontakt med KGB, ikke orienterte politiet om kontaktens karakter.

Aktørene på venstresiden mente at det de drev med var lovlig virksomhet som

Olav Versto

Erik H. Sonsteli

Foto: Helge Mikalsen

politiet ikke hadde noe med. De hadde dessuten liten tillit til POT.

Hoppet av

Overvåkingspolitiet fikk vite om Thorbjørn Jaglands dekknavn og registrerte status i KGB etter at major Mikhail Butkov hoppet av fra KGBs residentur i Oslo til Storbritannia 28. mai 1991. Etter avtale med britene stakk Butkov av sammen med kona til presseattachéen ved sovjetambassaden og hennes datter. Norske myndigheter fikk først vite om Butkovs avhopp og de opplysninger han ga, etter en tid.

Mikhail Butkov ble stasjonert i Oslo 21. januar 1989. Han var sjef for såkalte aktive tiltak. Det er forsøk på politisk påvirkning overfor norske myndigheter, politikere og journalister.

Før Butkov reiste til Oslo, fikk han i KGB-sentret i Moskva anledning til å lese de personlige mappene til tre menn som han selv i sin bok «KGB i Norge» kaller «gammeldgardistene».

Dette var personer som av KGB var blitt klassifisert som «fortrolige forbindelser» eller «konfidensielle kontakter», som de også er blitt kalt av KGB.

Gammeldgardistene var blitt bearbejdet i Oslo på de legendariske KGB-offi-

serene Viktor Grusjkos og Gennadij Titovs tid på 1970-tallet. De hadde dekknavnene «Jurij», «Dudin» og «Rodionov». «Jurij» er altså Thorbjørn Jagland.

Kjente Ap-navn

VG kjenner også identitetene bak de to andre dekknavnene. De to henholdsvis var og er meget fremtredende representanter for Arbeiderpartiet. Fordi arbeidet med denne saken er et samarbeid mellom VG og NRK, blir de to siste identitetene først gjort kjent i «Brennpunkt» i kveld.

Mikhail Butkov har forklart til vestlige hemmelige tjenester og skriver i sin bok blant annet følgende om «gammeldgardistene»:

«3. avdelings fortrolige forbindelser Rodionov, Jurij og Dudin ble gransket og bearbejdet av residenturet i Oslo på 70-tallet, i Grusjkos og Titovs tid. De var unge og ambisiøse politikere som man

som «fortrolig forbindelse».

«— Vi har ikke noen grunn for å si at det har foregått noe irregulært i forhold til statsminister Thorbjørn Jagland, sier fungerende overvåkingssjef Per Gammelgaard til VG.

Gammelgaard sier videre at det ikke har vært foretatt undersøkelser omkring Jaglands person, hverken som en følge av opplysninger fra avhoppere eller ellers. — Vi kan heller ikke se at det er grunn til å gjøre det, sier Gammelgaard.

hadde store forventninger til. Man jobbet tett med dem, og hver av dem ble inkludert i KGBs agentnett som fortrolige forbindelser. På hvilken måte atskiller en agent seg fra en fortrolig forbindelse? Slike fortrolige forbindelser går inn i samarbeidet av karrieremessige, personlige eller andre hensyn og drar nytte av det. Forbindelsene er av konfidensiell karakter.

Mikhail Butkov

De kan feks. forfølge egne politiske mål, og komme til at målene er nådd som følge av hjelpen fra en sovjetisk representant. Vanligvis får man nyttige og ytterst følsomme politiske opplysninger fra dem. De benyttes også som påvirkningskilder, det vil si i aktive tiltak. De overleverer ikke hemmelige dokumenter til KGB og mottar ikke penger, vanligvis bare gaver. I forholdet til medarbeiderne i KGB krysser ikke den fortrolige forbindelsen

en helt klar grense. Den skiller ham fra en fullblods agent».

«Verving»

Og Butkov skriver videre om tvetydigheten i begrepet «fortrolig forbindelse»: «Opprettelsen av en fortrolig forbindelse ble av KGB ansett som en verving. Men det spesielle og noe udefinerte i forholdet til en fortrolig forbindelse ga også KGB spillerom for ren fantasi, og etterretningstjenestens safer inneholdt et stort antall oppblåste og uekte dossierer om fortrolige forbindelser. Iblant var vervingen avhengig av hvor flink etterretningsmannen var til å dikte, og av ledelsens forhold til ham.»

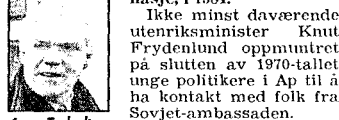

Trond Johansen

Aktørene på norsk venstreside har i alle år hatt en annen versjon av formene for sine kontakter med KGB. Etter at da-

værende forbundskansler i Vest-Tyskland Willy Brandt innledet sin åpne østpolitikk, ble det god tone blant sosialdemokrater å forholde seg vennlig til representanter for Sovjetunionen — også folk fra KGB.

I Norge var denne holdningen særlig fremherskende — inntil Arne Treholt ble arrestert, siktet for spionasje, i 1984.

Arne Treholt

Ikke minst daværende utenriksminister Knut Frydenlund oppmuntret på slutten av 1970-tallet unge politikere i Ap til å ha kontakt med folk fra Sovjet-ambassaden.

Men han innprentet at de aldri måtte levere dokumenter og/eller fortrolige opplysninger. Og de måtte rapportere om møtene. Thorbjørn Jagland var leder i AUF fra 1977 til 1981. Fra 1981 var han utred-

ningssekretær i Ap inntil han i 1986 ble partisekretær, et verv han hadde til 1992. Mikhail Butkov skriver at KGB da han var i Oslo, forsøkte å gjenopprette forbindelsen med «Jurij». Det var ikke særlig vellykket.

«Jurij brente heller ikke av ønsket om å bli venn med oss igjen. Men han tok imot sovjetiske representanter på sitt kontor, men strengt offisielt, som regel var en tredje person til stede. Det var selvsagt medarbeidere i residenturet som gikk til disse møtene (det visste han ikke), og et par ganger var også jeg med. Det kunne ikke på noen måte bli tale om å utvikle forholdet til ham igjen, selv om meningsutvekslingene var nyttige. Vi benyttet oss av stillingen hans og ga ham de opplysningene vi var blitt tilsendt fra A-tjenesten i Sentret.» (A-tjenesten er avdeling for aktive tiltak, politisk påvirkning i KGB. VGs anm.)

Neste side: JAGLAND SVARER

- Min jobb å

„Jeg sørget alltid for at jeg visste hvem jeg snakket med, og dessuten var Gro Harlem Brundtland, Thorvald Stoltenberg og Knut Frydenlund klar over at jeg hadde denne jobben, og at jeg utførte den på den måten jeg gjorde.

Statsminister Thorbjørn Jagland

ÅPEN LINJE: – Det var var Arbeiderpartiets politikk å informere best mulig om sjonen, sier statsminister Jagland.

Av OLAV VERSTO, FRIK H. SØNSTELIE og HELGE MIKALSEN (foto)

- Det var Arbeiderpartiets politikk å informere best mulig om den politiske situasjonen i Norge. Det sier statsminister Thorbjørn Jagland om sine kontakter med sovjetiske diplomater på 70- og 80-tallet.

VG møtte statsminister Thor-

bjørn Jagland på hans kontor i går. Jagland fremholder at han på slutten av 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet hadde kontakt med de fleste lands ambassader, inklusive den sovjetiske.

- Kontaktet mange

- Det var en del av min jobb på partikontoret, som jeg hadde overtatt etter Bjørn Tore Godal. Det var Arbeiderpartiets politikk å informere best mulig om den politiske situasjonen i Norge, slik at Sovjetunionen ikke skulle misforstå noe eller tro at det var noe annet som skjedde i Norge enn det det faktisk gjorde, sier Jagland.

Vi var oppmerksomme på at de søkte

kontakt med veldig mange personer, innen AUF, innen stortingsgruppen, på partikontoret og LO og overalt. Det ansa vi for å være bra at de gjorde. Da fikk de inntrykk av en bredde og et åpent system som hadde meningsforskjeller. Men det var også viktig å få dem til å se at det ikke var grunnlag for at det i Norge ble staket ut en ny politisk kurs – for eksempel innenfor sikkerhetspolitikken. Man kunne noen ganger tro at de hadde forhåpninger om at det var mulig.

- Fikk du inntrykk av at de forsøkte å påvirke deg?

Jagland: – Det som var en utfordring med disse samtalene, var at du aldri fikk noe interessant fra dem. De kom med resolusjoner fra det Øverste Sovjet, fra Kommunistpartiet osv. De synspunkter vi fikk, var også velkjente, de satt nær-

mest og leste opp fra papirer hva de skulle si. Det var lite å hente.

Men vi følte at det viktigste for oss var å gi en bredest mulig fremstilling av hva som var Arbeiderpartiets politikk, og hva som var den politiske situasjonen i Norge. Så noen påvirkning var det ikke.

Om vi snakker om påvirkning, er det den darligste påvirkning jeg noen gang har vært borte i.

Knut Frydenlund

Orienterte
VG – Vi har fått vite at du raderte deg med og rapporterte til Trond Johansen, tidligere seksjons sjef i Forsvarets etterretningstjeneste, om disse

ha kontakt

den politiske situasjonen i Norge slik at Sovjetunionen ikke skulle misforstå situa-

**KGB-avhopper
kritiserer Aps
KGB-kontakter**

Oleg
Gordievskij

- Politikerne var naive

Av ERIK H. SØNSTELIE og OLAV VERSTO

Den tidligere KGB-obersten Oleg Gordievskij mener norske politikere var naive. Han hevder det var langt lettere å trengte inn i Det norske Arbeiderparti enn i for eksempel det danske.

- Beklageligvis for Norge hadde KGB tilfeldigvis langt større suksess i Norge enn i både Sverige og Danmark, hevder Gordievskij i et intervju i TV-programmet «Brennpunkt» på NRK1 i kveld.

Han fremholder det samme i en bok han har skrevet i samarbeid med en finsk journalist, og som kommer ut i Finland i dag.

Der hevder Gordievskij at en rekke KGB-residenter i Oslo betraktet seg som «føringsoffiserer» for Thorbjørn Jagland.

Rykket opp

Ifølge den kjente KGB-avhopperen som i dag er bosatt i Storbritannia, fant sentralkomiteen i Sovjet KGBs resultater i Norge så bemerkelsesverdige at flere av KGBs offiserer rykket opp til å bli organisasjonens overste ledere - takket være sitt arbeid i og mot Norge.

Ikke minst gjaldt dette KGB-ledere som Viktor Gruskjo og Gennadij F. Titov. Men ifølge Gordievskij oppnådde også KGB-residentene Leonid Markarov og Lev Kosljakov, samt forstesekreter Stanislav Tsjebotok, store resultater.

Etter sine tjenesteperioder i Oslo ble alle generaler.

Gordievskij hoppet av til Storbritannia i 1985. Han er blitt betegnet som ett av vestlig etterretnings største varp under den kalde krigen, og spilte angivelig en nøkkelrolle da Arne Treholt ble avslørt som spion. Men han er også omdiskutert.

Gordievskij tilbrakte perioden 1978 til 1982 i Moskva, som den tredje overste lederen av KGBs Skandinavia-avdeling.

Det var en ting som overrasket meg, sier Gordievskij.

- Mens vi i Danmark slet tungt med å trengte inn i det danske sosialdemokratiet, kunne KGB-offiserene opprette kontakter og drive opplæring

av mange kontakter i Norge. Ifølge Gordievskij visste KGB godt at de ikke ville klare å rekruttere alle disse.

- Men dersom en person ville gå med på jevnligte møter for å prate, var han fremdeles nyttig. Han ville bidra med informasjon, også om andre mennesker, som kunne være nyttig for å få adgang til informasjon om andre samfunnsområder.

Ifølge Gordievskij hadde KGB mange fremstående «konfidensielle kontakter» i Norge. Til sammenligning med andre KGB-kontakter i Norge, var en mann som Berge Furre ganske liten og ubetydelig.

Han betegner en «konfidensiell kontakt» som det samme som en annenrangs agent. De går med på å treffe KGB-offiserer jevnlig, som oftest i helt åpne sammenhenger, men de får ikke penger.

De er forsiktede med å ta imot penger. De vet at det kan rette mistanken mot dem, sier Gordievskij.

KGB-avhopperen viser også til at offiserene ikke kan kreve disiplin av de konfidensielle kontaktene.

Mange av de folkene som hadde kontakt med KGB-offiserene i Vesten, hevdet at det var en måte å holde en åpen linje mellom de to blokkene på.

Ja. Men ser du ikke hvor naivt det er å tro det, sier Gordievskij.

Det var en enveiskommunikasjon. Det var ikke mulig å ha en gjensidig utveksling av informasjon. Moskva og Kremli ville pumpe informasjon ut av Vesten. Ut av Norge, Sverige, Danmark, Storbritannia og USA til Moskva. Vesten fikk ingen informasjon tilbake.

- Alle møtene med KGB betydde bare én ting: Norge skulle besvires og bringes i en ugunstig stilling. Norge skulle ikke begunstiges på noen som helst måte.

møtene. Er det riktig?

Jagland: Det som er riktig, er at jeg orienterte meg om hvem jeg snakket med. Det var flere i vårt system som kjente til disse tingene, i UD og andre steder. Både om hvem de forskjellige var og hvordan man skulle forholde seg til dem.

Thorvald
Stoltenberg

Men noe systematisk rapportering av møtenes innhold var ikke nødvendig. Men jeg sørget alltid for at jeg visste hvem jeg snakket med, og dessuten var Gro Harlem Brundtland, Thorvald Stoltenberg og Knut Frydenlund klar over at jeg hadde denne jobben, og at jeg utførte den på den ma-

ten jeg gjorde.

VG: - Det er blitt spekulert på om dine kontakter med folk som representerte KGB, kan ha influert på din behandling av Furre-saken nå i år.

Dette er blitt satt i sammenheng med at det nå ikke er grunnlag for politiet til å etterforske det de visste var observerte møter mellom nordmenn og KGB. Hva slags kommentar har du til det?

Gro Harlem
Brundtland

hvordan det foregikk.

Berge Furre-sa-

ken måtte behandles ut fra den ene saken. Vi har en rettsstat som bygger på at hvert enkelt individ skal ha en rettsbeskyttelse. Men det betyr ikke at andre, dersom de går over streken og begår straffbare forhold, skal gå fri pga. Furre-saken.

Det har ikke vært uklarhet om skillet mellom å fore politiske samtaler med utenlandske diplomater og det å utlevere dokumenter og begå straffbare forhold. Det skillet er ikke røkket.

Det er bare hvis det er grunnlag for at man går fri at man går fri. Jeg vil totalt avvise at man skal fore resonnementet på den måten som her gjøres.

VG: - Hadde du følelsen av på 70-tallet og

begynnelsen av 80-tallet at politiet interesserte seg for de møtene du hadde?

Jagland: Nei, det hadde jeg ikke noen følelse av. Men jeg gikk ut ifra at de passet på. Ikke på grunn av meg eller andre, men det var jo ikke bare folk som var diplomater som opererte her, og jeg regnet derfor med at de passet på.

Hvis noen kan ha hatt mistanke om at de ble overvåket fordi de hadde slike møter, så tror jeg ikke det var fordi overvåkingen var rettet mot nordmennene, men mot dem som hadde disse oppdragene fra den andre siden. Og det var ikke unaturlig, avslutter statsministeren.

Neste side: ADVART MOT FORDE

Ukjent for Førde

Av ERIK H. SØNSTELIE
og OLAV VERSTO

Einar Førde sier at han er ukjent med at statsminister Gro Harlem Brundtland ble advart mot hans KGB-forbindelser.

– Jeg har aldri hørt det for og synes det høres utenkelig ut. Jeg tror ikke det stemmer, sier Førde.

Den nåværende kringkassingsjefen sier at han to-tre ganger i året fra slutten av 70-tallet og frem til 82/83 møtte Sovjet-diplomater som han regnet med var KGB-folk.

En av dem var KGB-restidenten Leonid Makarov – som også Treholt hadde kontakt med. Førde sier at Makarov møtte flere politikere i utenrikskomiteen, også fra borgerlige partier.

– Men vi var alltid meget bevisste på hva vi sa. I møtene diskuterte vi politikk og utvekslet informasjon, men informasjonen som ble gitt, holdt seg til det som var allment kjent gjennom avisene, sier Førde.

Førde sier at i den grad Gordievskij kom med opplysninger som overvåkingspolitiet reagerte på, skyldes dette oppskrytne rapporter som Makarov og andre sendte hjem.

– Det var en kjent sak at dette kunne skje, sier Førde.

Førde sier at han rådførte seg både med utenriksminister Knut Frydenlund og seksjonssjef Trond Johansen i Forsvarets etterretningstjeneste før han begynte å møte Sovjet-diplomater.

GA BESKJED:

Daværende overvåkingsjef Jostein Erstad «hvistet Gro i øret» om Førdes KGB-kontakter.

Foto: ANNEMOR LARSEN

PARTIFRENDER: Daværende statsminister Gro Harlem Brundtland i samtale med Einar Førde – som av Gordievskij ble betegnet som en verdifull kontakt.

Foto: GLEN H. WIDING

ADVART mot Førde

Av OLAV VERSTO og ERIK H. SØNSTELIE

Daværende overvåkingsjef Jostein Erstad advarte statsminister Gro Harlem Brundtland mot Einar Førde på grunn av hans tidligere kontakter med KGB. Det gjorde Erstad etter tips fra KGB-avhopperen Oleg Gordievskij.

Gordievskij hoppet av til Storbritannia i 1985 etter å ha vært dobbeltagent i 10 år. I tre år etter avhoppet ble han systematisk avhørt av den britiske og andre lands hemmelige tjenester – også de norske.

Fra 1978 til 1982 var Oleg Gordievskij nummer tre fra toppen i skandinavisk avdeling i KGB-sentret i Moskva, der han deltok i operasjonene mot Norge. Han fikk del i strømmen av opplysninger som kom fra Oslo.

Da Gordievskij hoppet av, fikk overvåkingspolitiet blant annet vite at KGB regnet Einar Førde, sentral politiker i Arbeiderpartiet, som en verdifull kontakt. Opplysningene gjorde så sterkt inntrykk på overvåkingsjefen at han valgte å gå til statsministeren med saken.

Hemmelig

Da Jostein Erstad i år ble avhørt av Stortingets kontrollkomité i forbindelse med Land-kommisjonens rapport, opplyste han at han en gang i sin tid som

POT-sjef i embets medfør hadde hatt fortrolig kontakt med Gro Harlem Brundtland. Erstad ville ikke utdype opplysningen. På spørsmål fra komitéleder Peter Thommassen bekreftet han at innholdet i samtalen var en statshemmelighet.

Etter det VG får vite gjaldt samtalen Einar Førde, som da var nestleder og parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet.

Bare naivitet?

Oleg Gordievskij kjente identiteten til svært få av de dekknavn som det kom rapporter om til sentret i Moskva. Men han kjente innholdet i rapportene. Det han berettet da han hadde hoppet av, var det som nå lenge har vært kjent, at KGB drev en stor offensiv på 1970- og 80-tallet rettet mot vestlige land. Formålet var å drive etterretning, påvirke og spre desinformasjon blant politikere. I Norge var denne virksomheten særlig rettet mot ungdomspolitikere på venstresiden. Den vedvarte til Arne Treholt ble arrestert i januar 1984.

Da ble de andre norske kontaktene tause og KGB tilsvarende forsiktig.

Det hersker ulike oppfatninger om hvor dypt involvert med KGB de fortrolige kontaktene var. KGB-offiserene selv hadde helt opplagt en tilbøyelighet til å skryte på seg større resultater enn det var dekning for. Nordmennene de var i kontakt med, kan på sin side ha vært litt naive i sin opptreden.

Det vi vet, taler i retning av at politikere på venstresiden ikke var klar over at de var gjenstand for en organisert, massiv operasjon fra KGBs side.

Oleg Gordievskij legger vekt på at vestlige kilder ofte var naive. Og her fremhever han særlig de norske. Norske politikere så gjerne på kontaktene som et tillitsskapende tiltak overfor Sovjetunionen. Fra KGBs side var kontakten et middel til å skaffe etterretninger og spre desinformasjon.

Viktig informasjon

Aktiviteten var særlig intens under den harde striden i Norge om atomfrie soner og om mulig utplassering av nye mellomdistanseraketter i Vest-Europa

(dobbeltvedtaket). Det finnes intet som tyder på at KGBs såkalte fortrolige kontakter i Norge gjorde noe ulovlig. Men Oleg Gordievskij

vitneprov og opplysninger fra andre kilder forteller at KGB mottok en strøm av viktig informasjon fra Norge i den perioden dette gjelder.

Overvåkingspolitiet registrerte under KGBs offensiv hundrevis av møter mellom KGB-offiserer og interessante nordmenn. Daglig over flere år kunne det være 5-10 møter mellom identifiserte KGB-offiserer og norske kontakter. POT hadde ingen mulighet til å etterforske nærmere innholdet i disse møtene.

Oleg Gordievskij opplysninger virket forutroligende på overvåkingspolitiet. Men da han i 1988 kom til Norge, bidro avhørene av ham til å sette opplysningene bedre på plass.

Det var et berøgende poeng for nordmennene da Gordievskij fortalte at de fikk dekknavn, ikke mottok penger, ikke leverte dokumenter og i det hele tatt var uvitende om sin status hos KGB.